

programele de formare profesională a arhiviștilor și arhivarilor; controlul stării de conservare a fondurilor și colecțiilor de documente; tehnologii de conservare alternativă: facsimilare, microfilmare, tehnologii informatice; conservarea și protecția documentelor în situații de dezastru; perspectivele dezvoltării programelor de conservare și restaurare la Arhivele Naționale, precum și la creatorii și deținătorii de documente; cooperarea internațională în domeniul conservării și restaurării documentelor de arhivă.

Au participat la dezbateri, ca invitați, specialiști din arhive, muzee, biblioteci: dl Aurelian Popescu, de la Laboratorul de restaurare al Bibliotecii Centrale Universitare, dna Simona Pancev, restaurator la Muzeul Național de Artă, dna Roxana Deaconu, restaurator la Muzeul Municipiului București, dna Adriana Daia, fostă șefă a Laboratorului de restaurare al Muzeului Literaturii Române, dl Alesandru Duțu, din partea Arhivelor Militare Române.

MARIA IGNAT

Noi inventare ale fondurilor și colecțiilor aparținând Serviciului Arhive Feudale, Personale și Colecții, intrate la Sala de studiu

În anul 2003, a intrat în circuitul științific, prin Sala de studiu a Arhivelor Naționale, o nouă serie de inventare ale unor fonduri și colecții păstrate în depozitele Serviciului Arhive Feudale, Personale și Colecții. Astfel, pentru colecția *Documente Istorice* au fost întocmite nouă noi volume de inventar, purtând numerele 2482, 2483, 2485, 2486, 2500-2504.

Documentele cuprinse în aceste inventare s-au păstrat atât sub formă de original, cât și sub formă de copii, rezumate, transumpturi, concepte, tipărituri, având ca suport pergamentul sau hârtia și au fost scrise în diferite limbi: română, slavonă, latină, maghiară, germană, rusă, greacă, franceză sau italiană. O mare parte dintre ele au fost emise în cancelariile din Țara Românească, de domni precum Radu Paisie, Mircea Ciobanul, Mihnea Turcitul, Mihai Viteazul, Radu Mihnea, Alexandru Coconul, Constantin Șerban, Constantin Brâncoveanu, Barbu Știrbei, sau în Moldova, de către Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Constantin Movilă, Radu Mihnea, Miron Barnovschi, Moise Movilă, Alexandru Iliaș ș. a.

Numeroase sunt și actele eminate de la instanțele de judecată ale timpului: Divanul Apelativ al Țării de Sus, Divanul Împlinitor al Moldovei, Logofeția

Mare a Dreptății, Tabla regală a Transilvaniei, Dieta din Sibiu, judecătorii de ținuturi și județe, care conțin informații privind dreptul feudal.

O parte a documentelor oficiale provin din cancelarii străine, ca, de exemplu, decretul din anul 1865 al împăratului Alexandru al II-lea al Rusiei, prin care acordă un ordin boierului moldovean Ivan Panaitescu, sau firmanul sultanului Selim al III-lea, fiul lui Mustafa al III-lea, nepotul lui Ahmed al III-lea, emis la Constantinopol, la 3 ianuarie 1805, prin care poruncește supușilor săi dintre Constantinopol și Marea Mediterană să perceapă supusului rus Teodor Iovani taxa vamală hotărâtă prin convenția comercială ruso-turcă.

Dintre actele particulare merită a fi menționată o serie de zece scrisori trimise în țară, în perioada 1848-1849, de către Dimitrie Miclescu, aflat la studii în capitala Franței, în care se dau și amănunte despre izbucnirea Revoluției din 1848, la Paris. De asemenea, importantă este și corespondența purtată în limba greacă de către familia Manu, în perioada 1833-1849, în special cea întreținută de Miltiade Manu, consulul Greciei la Iași, în care, în afară de informații legate de administrarea moșiilor familiei, se regăsesc și multe referiri la viața politică de la Constantinopol și Atena. Interesantă este și corespondența familiei Rosetti, din perioada 1836-1849, cu multe informații privitoare la administrarea moșiilor pe care le dețineau.

Un număr mare de documente oglindește viața orașelor și târgurilor: condicii de venituri și cheltuieli, înregistrări de cununii, decese și botezuri, cât și viața culturală, atât din Moldova și Țara Românească, cât și din Transilvania.

De mare interes sunt și actele emise în Basarabia, după anexarea ei la Rusia, în anul 1812, din care reiese existența unor instituții specifice acestei provincii, precum: Colegiul Nobiliar, Biroul de hotărnicie, Comisia cercetării boierilor de neam, Depatamentul al II-lea al Ocârmuirii Basarabiei.

Semnalăm și volumul de inventar cu numărul 2 500, ce conține documente transilvănene, provenite de la diferite instituții: Tabla regească a Transilvaniei, Oficiul Cercual Cluj, Varmaghia Belgradului de Sus, scaunele protopopești, Comandamentul militar districtual Alba-Iulia, Dieta din Sibiu, Universitatea săsească ș.a., dar și de la diferite persoane particulare. Multe dintre ele sunt emise de către împărații Austriei – Maria Tereza, Francisc I, Ferdinand I – privesc unele procese de proprietate, divorț, stabilire de taxe, donații, promovarea diferitelor examene de către învățători, veniturile și taxele unor mănăstiri. Extrem de interesant este actul emis la 8 octombrie 1478 de către împăratul romano-german Friedrich al III-lea prin care ordonă primarului și Sfatului orașului Graz luarea de măsuri pentru pavarea străzilor și asigurarea salubrității publice, contravenienței urmând a plăti o amendă de 10 florini ungurești (colecția *Documente Istorice*, MDXCV, 1).

Cele trei inventare ale fondului *Casa de comerț Hagi Ianuș, Costa Petru*, cu numerele 2401, 2506 și 2507, conțin documente din prima jumătate a secolului al

XIX-lea, referitoare la activitatea specifică a firmei, dar și la relațiile cu diferite autorități locale și personalități din societatea românească. Documentele nu excelează prin informații ample legate de evenimentele din sfera politicului, fiind doar amintite tangențial în cuprinsul unor acte. Astfel, din unele dintre ele aflăm câteva amănunte interesante despre declanșarea conflictului, în iunie 1820, între autoritățile imperiale de la Constantinopol și răzvrătitul Ali-pașa, fiind urmărite cu interes mișcările de trupe trimise contra acestuia, starea populației și îngrijorarea grecilor aflați în Valahia față de aceste evenimente (fond *Casa de comerț Hagi Ianuș, Costa Petru*, XCI, 112; XCII, 85; XCIII, 58 ș.a). În alte documente se fac referiri la influența negativă pe care au avut-o asupra comerțului de tranzit cuceririle lui Napoleon în Europa. Sunt și documente din care aflăm despre schimbările domnitorilor, ale funcționarilor din administrație (logofeți, vistieri, ispravnici de județ, caimacamii) sau ale mitropolitelor țării. O mențiune specială se face în legătură cu schimbarea domnitorului din Moldova în februarie 1819 și numirea lui Mihalache Șutu, care urma să vină mai târziu în țară, dar și în legătură cu evenimentele de la Iași, din luna iunie a aceluiași an, când mulțimea furioasă a năvălit la Curte, fiind chemați de urgență turcii care staționau la Brăila, aceștia înăbușind revolta spontană, nu însă fără vărsare de sânge (fond *Casa de comerț Hagi Ianuș, Costa Petru*, LXXXIV, 54, 96). Specifice pentru corespondența care alcătuiește acest fond sunt informațiile diverse, aparent lipsite de importanță, dar care particularizează epoca. Acestea se referă la diferite boli, la medicii care le tratau, la diferite gazete trimise de la Vidin sau Viena, la cărți de cult cumpărate de firmă pentru dotarea bisericilor aflate pe moșiile pe care le stăpâneau sau le aveau arendate, la inundațiile ce aveau loc în diferite zone.

Un alt volum de inventar, predat anul acesta Sălii de studiu a Arhivelor Naționale și purtând numărul **2489**, conține documente ale colecției *Emil Vârtosu*, grupate de creator în mai multe secțiuni, mai întâi după regiunea unde au fost emise (*Documente Țara Românească, Documente Moldova*) și apoi după limbă (greacă, latină, franceză, germană, rusă, maghiară, turcă, italiană, armeană, arabă), rămânând neîncadrate un număr de 55 unități arhivistice, care au fost inventariate ulterior și grupate în pachetul XIII al colecției. Această colecție conține documente din perioada 1447-1895, păstrate sub formă de originale, traduceri, copii, concepte, rezumate, mențiuni, provenind din cancelariile lui Vlad Dracul, Neagoe Basarab, Radu Paisie, Mihai Viteazul, Gavril Movilă, Matei Basarab, Constantin Șerban, Șerban Cantacuzino, Constantin Brâncoveanu, Constantin Ipsilanti, Gheorghe Bibescu ș. a. domni ai Țării Românești, cărți de judecată și de blestem ale mitropolitelor Ungrovlahiei – Teofil, Ștefan și Grigore, dar și acte eminate de la instituțiile vremii (Divanul Săvârșitor al Principatului Valahiei, Divanul Judecătoresc Civil Vremelnicesc,

Logofeția Dreptății Țării Românești, Logofeția Mare a Țării de Sus, Logofeția Pricinilor Străine).

Numeroase acte se referă la diferite moșii, precum Băbeni, Străulești, Buciumeni, Chitila, Dobra de Jos, toate din Țara Românească, sau Coețăști, Cotihani și Mărcești, din Moldova. Un număr însemnat de documente conține informații despre averea rămasă de la doamna Maria, soția lui Constantin Brâncoveanu.

Inventarul cu numărul **2488**, al fondului *Epitropia casei cămărașului Ion Ghica*, cuprinde documente în limba română și greacă, create de epitropii ce au administrat averea acestuia, după moartea sa, în anul 1838. Actele, păstrate sub formă de original și concept, reprezintă corespondența purtată de către Neofit, mitropolitul Țării Românești, Pană Checu, Mihalache Ghica și Alexandru Scarlat Ghica mare vornic, toți patru alcătuind epitropia instituită la moartea cămărașului, cu diferite instituții, precum: Judecătoria Ilfov, Departamentul Logofeției Dreptății, Departamentul Trebilor din Lăuntru, Subocărnuirea plasei Oltenița, Secretariatul Statului, dar cu persoane particulare (serdarul Ioan Vernescu, Ioniță Fundățeanu pitar, Gheorghe Radovici, epistatul moșiei Radovanu, arendașii Panait H. Hristu, Spirea Anastasiadis ș.a.), privind exploatarea proprietăților acestei case, veniturile obținute, dijmele ș.a. Merită semnalate documentele referitoare la prăvăliile și casele de pe Podul Mogoșoaia din București și adresele Secretariatului Statului și ale Departamentului Dreptății către beizadeaua Dimitrie Ghica, în care se menționează „starea primejdioasă” a locuitorilor din Transilvania și acordarea pentru aceștia a dreptului de a trece, când vor dori, în Țara Românească.

Inventarul fondului personal *Bulgaru Valeriu* are numărul **2484** și conține documente dintre anii 1931-1980, referitoare la viața și activitatea desfășurată de această personalitate a vieții științifice românești, din domeniul științelor economice și sociale, atât în diferite instituții, precum Căile Ferate Române, Direcția Oficiului Juridic Central, sau la Universitățile din Iași și București, în calitate de conferențiar și apoi de profesor. Totodată, fondul mai conține și o serie de invitații și programe la diferite manifestări științifice la care Valeriu Bulgaru a luat parte, unele dintre lucrările sale, cât și corespondența cu diferite universități și institute, din țară și străinătate.

Avem convingerea că noile inventare prezentate mai sus vor fi consultate de cât mai mulți dintre cercetătorii ce frecventează Sala de studiu a Arhivelor Naționale, care vor putea, în felul acesta, să-și completeze informațiile din diverse domenii conținute în documentele de arhivă.

Drd. MIRELA COMĂNESCU